„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком, недељом, на целом табаку, а уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију (у сребру)
на годину 35 дин. на пола године 17½ дин.
на четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова за жиг плаћа се по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ у Нови Сад.
РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 45. У Новом Саду у петак 19. (31.) марта 1882. ГОДИНА XVII.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

Почетком идућег месеца априла почиње нова претплата за оне поштоване претплатнике наше, којима крајем овог месеца претплата истиче. Учтиво им ово за рана напомињемо, да изволе настојати да понове претплату.

Лист без готове претплате не може се никоме слати, па за то умољавамо поштоване претплатнике, да претплату за времена, и то најбоље путем поштанских упутница, послати изволе, како би се лист без прекидања отправљати могао. Наруџбине без новаца не могу се уважити.

Претплата, огласи, као и наплате за то, нека се изволе упутити на администрацију „Заставе“, а само дописи и остало, што се односи на уређење листа, нека се изволи слати уредништву „Заставе“.

Умољавамо пријатеље листа, да не пожале труда, те да поштоване сународнике, који би листа држати могли, побуђују на претплату листа.

„Застава“ излази четир пута преко недеље.

Претплата стаје за Аустро-угарску монархију, српске државе и покрајине:

На целу годину	14 ф.	— или	35	дин.
На по године	7 „	„	17½	„
На четврт године	3 ф. 50	или	9	дин.
На месец дана	1 „ 20	„	3	„

За остале земље и то: за Немачку годишње 18 ф., за Швајцарску, Романију, Русију, Италију и Бугарску 20 ф., а за Француску и Америку 24 ф., или сразмерно на четврт године.

У Новом Саду 16. (28.) марта 1882.

Власништво и уредништво „Заставе.“

ГОВОР Дра СТЕВЕ ДИМИТРИЈЕВИЋА

у бицетској расправи на сабору загребачком у седници од 14. (26.) марта о. г. о пучкој настави.

Високи саборе!

У предложеном прорачуну у поглављу V. одређена је за цјели наставне свота од 547.000 фор. а. вр.

Та свота да је још једанпут тако велика, ја неби ни најмање двоумио, да и тако велику своту одобримо, само кад би задобио осведочење да су установе наставне целисходне.

Али у мени је оживело дубоко осведочење, да је наша наставна политика баш у самом свом зачетку у пучкој настави — из темеља погрешна.

Високи саборе! Тамо доле код нас у српскоме Срему — тамо је нови школски закон од године 1874. изазвао велику узрујаност и огромно страховање, јер је овладало уверење, да се при стварању новог школског закона није гледало на целисходност пучке наставе, већ се њиме терала шовенска политика страначка.

Премда оваки назори Срба налазе довољно разлога у новом школском закону, то ја ипак са мога гледишта, и у хатар братског споразума, оставићу макар и оправдано поље од неплодног сумњичења, те ћу моје назоре утемељити на по све објективним назорима.

Ја радо признајем, да су све наше пучке школе мање више до времена новог школског закона назадне биле, и то с тога: што су без икаквог стварног државног надзора и државне заштите предане биле на милост и немилост под бригу и заштиту слабомоћних општина и вјероисповедних корпорација.

Потреба реформе у пучкој настави била је даклем од преке потребе. О томе нема сумње.

Али камо нам лепе среће свима, да је при реформи пучке наставе, установљен само ваљани државни надзор и државна заштита. А да се нису реметили столетни одношаји у школи који су са животом нашег народа са његовом правном самосвешћу срашћени.

Но у животу народа догађа се често, да се они из превелике ревности за напредним институцијама на просто претуре — пребаце, те тада и такове установе уведу, које своју представљену цјел промаше.

То бива обично код народа који су у свом природном развоју, силом незгодних догађаја и околности задржани. Такови народи кад једном до своје свести самосталности и слободе дођу, они непромишљено свом својом млађаном снагом прегну, да сав постојећи стареж покосе и себе унапреде. А тада падају често у сад назначене погрешке.

У том истом положају налазило се је и наше законодавство при саставу новог школског закона.

Из превелике ревности за напредним институцијама у пучкој настави, оно је због неколико сувих грана па иначе по све здраву дрвету пучке наставе, цело дрво посекло до корена. У намери еманциповати школу од цркве, оно је онемогућило религијозни узгој све а поглавито религијозни узгој српске деце, и тиме целу пучку наставу уназадило.

За љубав једнакосне наставе истерало је из школе народносну азбуку и тиме је спречило наше законодавство културни развој српског народа, а у земљи посејало још зар и мржњу међу два братска крвно сродна народа.

У сврху државног надзора убило је тадање законодавство сав општински самоуправни живот и благотворни уплив општине и цркве на школу. А на место тога увела је државну свемогућност, државно мандаринство.

Високи саборе! Ја нисам вичан само рећи, а не доказати оно што сам казао.

Овако значајан и огроман предмет неда се истина на овом месту и овом приликом подпуно исцрпети.

Али ја ћу се ипак трудити, да истакнуте мане наше најновије пучке наставе макар у најкраћим потезима на видик изнесем и тиме високој влади прилику пружим да их за времена одстрани.

Српском народу ујамчено је — то сви знамо — у целој Угарској па и у Троједној Краљевини аутономно право у школи и цркви.

Ово право српског народа основано је на законском чланку XXVII. из године 1791., који се простире на све земље круне угарске, и на законском чланку IX. из године 1868. Усљед тога донешена је од српског народног сабора од године 1871. уредба за српске основне и главне школе, као и за учитељске препарандије, и та је уредба највишим рескриптом од 1. јула и 6. априла потврђена.

То је аутономно право српски народ скоро пуна два века правно и законито уживао. Оно је даклем постало историчнo и по свима правним и законитим формама стечено право српског народа.

Високи саборе! У свима правним образованим државама такова права никад се доцнијим законима недокидају. А најмање без икаква разлога. Него у таким државама такова права доводе се само у целисходни склад са новијим институцијама.

А шта је у том погледу догодило се код нас?

Нама влада није још ни данас споменути закон IX. од 1868. дала спровести кроз наш земаљски сабор нити га је узаконила, већ га држи и данас закључана у свом званичном чекмецету.

Научени г. др. Суботић још је пре три године зато владу интерпелисао, али му је висока влада остала све до данас одговор дужна.

Но није само при томе остало.

При уважању новог школског закона, не само да није узет никакав обзир на ово автономно право српског народа, већ су у тај закон уведене и таке установе, које то право српског народа подпуно и коначно уништују.

Браћо Хрвати! Та ви бар знате зар сте запамтили — да је патнички српски народ, то своје право својом драгоценом крвљу стекао. Па кад то знате, ви ћете лако знати одмерити, колико је дубоко осећање у Срба, кад виде, да му његова браћа та његова крвљу стечена права тако исто тамане, као и његови највећи непријатељи.

Народ је српски вама преко свог народног сабора поручио: да је таки поступак — небратски. — Опростите изразу — али знајте да је то осећање потекло из оног утиска ког је нови школски закон код Срба изазвао. Знајте то па признајте да је тај израз подпуно оправдан.

Али манимо се осећаја, они у политици и онако ништа не вреде. А у данашње доба као што видимо на жалост ни код своје браће. Оставимо их дакле на страну па се вратимо на стварно разматрање.

Да би боље могао извести моју задаћу, ја ћу на један трепутак оставити на страну и гледиште хисторичних и стечених права: допустићу шта више, да троједна краљевина није правно обвезана примити и штитити то право аутономно српског народа.

Али у место тога ја ћу доказати, да се напредна наука о пучкој настави не само непротиви опстанку српских аутономних школа, већ шта више: да нам та наука и целисходност пучке наставе у дужност стављају, да засебне српске школе оснујемо, све кад таке неби законито и правно ни постојале.

Напредна савремена наука о пучкој настави изповеда начела еманципације школе од цркве.

Из установа новог школског закона види се истина, да је то начело при стварању новог школског закона за углед служило.

Но применом тога начела у практични живот пучке наставе, погрешно је схваћен смисао тога начела те исто и криво упорабљено.

Из тих установа види се наиме: да по томе кривом назору еманципација школе и цркве значи то исто: што стварна деоба и разлучење школе од цркве. —

Овако схваћање није пак никако оправдано, бар у погледу пучке наставе.

То се врло лако увиђа ако се макар летимично предочи, разлог и постанак тога начела.

Док је пучка настава стојала искључиво под управом вероисповедних органа: тада је често бивало, да су ти вероисповедни органи, својим ограниченим правцем више бригу водили о механичној обуци деце за службу у цркви, него ли за њихово светско образовање.

Еманципацијом школе од цркве ишло се дакле очевидно на то: да се искључива управа пучке школе од вероисповедни органа одузме, и тиме ова злоупораба докине. А никако на то: да се религијозна обука од пучке наставе стварно одели.

Разлучење школе од цркве само је релативно, а не абсолутно оправдано — то разлучење није и не може никакво друго бити, већ само органско разлучење суштина саме пучке наставе — само овако свађање може оправдати.

У пучкој школи није настава цјел већ средство. — А главна је задаћа пучке школе узгој дечији, који мора кроз и кроз проникнут бити духом религијозним.

Ради овог великог уплива религије на узгој дечији — напредна наука несаветује да се вјерска наука од остале пучке наставе засебно одели.

У новом школском закону уведена је пак баш противна установа — јер се мислило да је за религијозни узгој дечији довољно ако се веронаук предавао буде засебно.

Овако свађање очевидно је дакле погрешно за пучку наставу у опште — а у погледу наставе српске деце још у већој мери.

У православном народу српском тако је тесно скопчан црковни живот са животом народним, тако су срашћени обичаји црковни са обичајима народним, да без живота и обичаја црковни нема ни обичаја народни.

У православној је цркви језик на којем се чита и поје старославенски, писменица различита од грађанске. Молитве и све књиге црквене штампане су том писменицом и тим језиком. А појање у цркви тако је разграната и силно да се само великим и дугим напором научити може.

Да се тој главној потреби цркве православне задовољи, није дакле довољно да деца уче веронаук катикизисни — већ учећи се старословенском језику и писменици морају се још вежбати у читању молитава и псалмова и у црковном појању.

Без ти предмета није ни једном православном свештенику могуће и најкраће богослужење обавити.

Гореизложене предмете што спадају за веронаук у цркви православној абсолутно не може други нико предавати до једини учитељ који је за то у препарандији приправљен, а свештеници најмање, јер они су својим другим многобројним пословима и дужностима тако забављени — да једва најпростији веронаук предавати могу.

Шта бива дакле са децом српском у пучкој школи? Они остају без темељне обуке религијозне, а досљедно томе и без темељне пучке наставе.

Но није то само случај са децом православном. — И католичка деца не пролазе боље. — Отидите само на те засебне часове веронаучне, присуствујте предавању па ћете се уверити, да је то предавање свашта друго но само не подпуна религиозна обука.

Па је ли саветно, је ли нужно било — да се у том погледу старе установе докину и нове уведу. — Заиста не.

Савремена напредна наука о пучкој настави сведочи о томе баш противно.

Она наређује у свима оним случајевима где у држави постоје различити и компликовани конфесијонални одношаји, да се пучке школе не комунале, већ да се поређају по појединим конфесијама.

А зашто — очевидно за то: што се религијозни узгој дечији може постићи само у правцу и духу засебне конфесије, и што се захтеву ти различити конфесија може задовољити најбоље и само на тај начин.

Високи саборе! Код мене не значи конфесија то исто што и религија. Нису појмови, који једно друго поклапају.

Ја признајем са осталим научењацима религиозност и оној особи, која се одриче спољашње форме цркве. Али ако желимо упражњавати онако,како се она нама у практичном животу и позитивним законима представља, онда ја могу разумети пучку наставу само у облику конфесије.

И заиста има држава које су овај захтев савремене науке подпуно уважиле.

У држави немачкој дотично пруској исти су измешани конфесијонални одношаји између католичке и евангелске цркве као код нас између православне и католичке цркве па слушајте како гласе њихове законске установе у том погледу.

„У правилу имаду се подићи и издржавати само христијанске, за евангелску децу евангелске а за католичку децу католичке школе.“

Шта више они иду још и даље па установљују да где има довољан број деце могу се подићи и јеврејске школе.

Но нисмо требали тако далеко ићи. — У суседној Угарској важе у главном те исте установе, а важиле су и код нас.

Да се дакле са реформама у пучкој настави није код нас безобзирно да не реknем шовинистички поступало, нашло би се довољно разлога, да се у земљи спорођене пучке школе по појединим конфесијама са својим особеним конфесијоналним, хисторичним и народносним особинама недирају — већ само да се према захтеву боље и напредније пучке наставе дотерају а не од њих направи хаос-реформа.

Но није нови школски закон огрешио се науци само у том погледу.

Има ти погрешака и више.

Пучка настава нема као што сви знамо само задаћу моралног узгоја дечијег, већ она мора културу човечанску имати пред очима. У том погледу мора дакле пучка настава ако неће да се растопи у празну

абстракцију образовање дечије предузети у духу и правцу народносном.

Сваки народ има своје засебне народносне особине. Особито у погледу својих осећаја и правца мишљења, а код Срба још и у погледу обичаја и хисторичне прошлости; за то пристоји сваком народу природно право захтевати да се у духу своје народне особине узгоји и изобрази.

Сама државна целисходност мора ово начело напредне науке усвојити, јер у противном случају где се у једној држави са различитим народностима, настава по калупу једне народности извиди, ту на место узајамне љубави и наклоности држављана према институцијама државним сеје се само семе раздора у срцу дечијем још у зачетку њихова образовања.

Српски народ ако и јесте у млогоме сродан са братским народом хрватским, ипак има своје засебне народносне племенске особине, које су са његовим животом срашћене.

Те племенске особине српског народа ваљало је у пучкој настави понајприје сачувати, те би тиме за Србе и Хрвате тако потребити споразум, још у почетку дечијег образовања у њиова срца усађен био.

Ова племенита и спасоносна циљ могла се лако постићи, да се Србима оставило њиово већ опстојало аутономно право у свом културном развоју.

А овако шта се учинило.

За љубав злогласних комуналних школа и једнакосног образовања дечијег, избегава се у настави и сваки спомен српског имена. А у књигама пучким хотимице све оно, што би будило српску свест у срцу дечијем.

Ово је зли пут господо моја — зато дајте се у разлог — што раније то боље.

У савезу са овим захтевима напредне науке стоји и начело слободе наставе.

Ја сам истина за начело присилног полазка и учења у школи и неслажем се са абсолутном слободом наставе. Јер такова значи у правом свом смислу не слобода наставе и учења — већ слобода од сваке науке и наставе, слобода игноранције.

Али ипак свака настава мора провејавати духом слободњачким, иначе томе противна настава била би шпартанска, препотопска.

Ако дакле у држави постоје већ пучке школе појединих корпорација, онда престаје право државе присилним средствима те школе укидати — већ њој у дужност спада, исто тако те школе као и друге остале под своју моћну државну заштиту узети, те настојати да и те школе буду напредне.

Високи саборе! Има још један тобожњи разлог који се опстанку српских аутономних школа — врло радо и највише на супрот ставља — а у самој ствари то није разлог већ најпростија обмана.

Тај разлог гласи: да нови школски закон није против опстанку српских аутономних школа — само ако се оне властитим трошком издржавају.

Господо моја! ја молим да ми опростите. Али ја морам одважно узтврдити, да се са том установом при стварању новог школског закона — није озбиљно мислило.

Ова установа имала би неког смисла само онда, кад се од Срба неби захтевало да они поред своји школа морају још и друге издржавати.

А шта је код нас узакоњено у том погледу учињено?

Не само да је узакоњено да у сваком оном месту где 40 деце има способне за школу, мора се поред свију ма какви други школа јоште издржавати и комунална школа.

Па није још ни при томе остало — већ је законом забрањено да општине могу друге доли само комуналне издржавати.

Шта значи даклем — давати коме право да може своје школе имати, — а овамо узети му сва средства за издржавање ти школа?

То значи господо моја — једном руком давати а другом одузети.

Је ли даклем та законска установа праведна, целисходна — и политично мудра?

Високи саборе! Ни једно, ни друго, ни треће — није.

У животу људи нема никаквог односаја, по коме би могло бити на једној страни сама права — а на другој само дужности.

По тој истини може се даклем са пуним правом запитати:

По ком праву и разлогу може се од једног народа тражити, да он кад већ своје школе издржава, мора поред ти школа и друге комуналне издржавати.

У осталом при овако важном фактору као што је пучка настава — није искључиво одлучно питање трошка.

Јер ако се целисходна пучка настава може постићи само спорођењем школа католички и православни — онда логична нужност ставља држави у дужност да се она за нужни трошак побрине. А не да због трошка упропасти спасоносну пучку наставу.

Но у тај лабиринт није се морало при стварању новог школског закона ни улазити.

Да се није при стварању новог школског закона, као што у почетку мог говора рекох — здраво дрво пучке наставе сикиром у корен подсецало — неби се заиста до ових огромних неприлика дошло.

У свима државама где су више народа различите вере и народности измешани — ту је у погледу издржања пучких школа владало од саме науке и столетне праксе освештано начело узајамног издржавања — тако названи Societetsprincip.

И у нашој отачбини владало је то исто начело све до уведења новог школског закона. У измешаним општинама наше су општине узајмице својим трошком своје школе издржавале и за тако дуго време никад не беше ни приговора против том практичном и праведном издржавању школа.

Та установа срашћена је вековима са правном самосвешћу народа. — Та установа, заједно са начелом засебне конфесионалне и народносне наставе, постале су великом чињеницом у животу нашег народа.

Није даклем у истини никакве нужде било издржавање пучки школа укидањем овог тако целисходног начела, по ново у питање стављати. Већ је требало поклонити се пред правном самосвешћу народном, а не дирати столетне одношаје и чињенице које животом нашег народа владају.

Ето високи саборе ако и у кратким ипак држим достатно наведеним потезима предочених разлога из којег свака непристрастна особа може подпуно осведочење црпети — да темељни закони, наука сама, и столетни одношаји, силно захтевају одржање српских аутономних школа.

Са пуним даклем правом мора се српски народ жалити, што се то његово право још увек оспорава, и решитба овог тако речи горућег питања од једне саборске периоде до друге одлаже.

Пређашња влада бана Мажуранића била је — „признајмо сви искрено“ — окужена политиком шовенском. Српски народ није се од ње ни надао брзом и повољном рјешењу своје праведне ствари.

Но у свесне, безпристрасне и витешке владавине бана Пејачевића заиста је народ српски брзо и повољно рјешење овог питања са пуним поверењем очекивао.

Али ево се и под овом владавином почиње рјешитба овако по народ српски животног питања из године у годину увлачити.

За то ја морам на уста српског народа изјавити — да се у народ српски почиње увлачити страховање — е се нећеду његове праведне жеље ни под овом владавином остварити.

Ја проглашујем даклем овај прорачун који таку погрешну наставу и даље подржава, за прорачун без идеје и плана, — те изјављујем да га не могу примити за подлогу специјалне дебате.

Бокељско-херцеговачко-босански устанак.

Службени извештаји, што из Херцеговине стижу, јављају, како Аустро-угарска војска из главнијих и већих места и посада предузима крстарске походе, да развиди, шта је с усташима и где се налазе, па како на многи мести, која су од пре била пуста, наилази на становништво, које мирно свој посао у пољу ради. Наравна ствар, томе је време, али по томе се ни по што не сме закључити, да устанак опада, јер ти људи, кад ураде посао и спреме себи догодишњу исхрану, они ће опет оставити свој домаћи праг, па отићи гори у усташе. И да није из пређашњих времена познато, да они тако раде, може се то закључити по томе, што се гора већ преодела листом, а то је вазда била и јест хора за хајдуковање и војевање, јер у зеленој гори лакше је устанику и задржати се и борити се, него у сухом грму и на голом камену. Међу тим остало је на бојноме пољу устаничком четир повеће чете осим много других мањих, које устанак држе у животу. Те велике чете налазе се јужно од Фоче на десној обали хладне Дрине и у свој оној области, како хвата Гацко, Корито и Билеће. Воће Тунгуз и Ворта находе се са својим великим четама у Белашици планини, али и они се спремају да се у гатачко-коритско-билећкој области споје са другови своји, како би им снага била усредсређена и појачана. Најпосле четврта група устаничка држи се на горњој Неретви око Главатичева, те прелази час на десну, час на леву обалу неретвину, како је кад прилика и потреба.

Што се тиче ситуације у Боци Которској и Кривошијама, ту ћемо пустити нарочитог извештача „Н. Сл Пресе,“ нек он говори. Из Котора пише он 5. марта: „Нада, да ће освојење Кривошија нашом војском скрушити устанак није се, жали боже, испунила. Ми истина облађујемо у војеном смислу Кривошијама, али њихово становништво склонило се на туђе земљиште, по што је најпре своју стоку и свој мал тамо однело и своја села спалило. Онде је оно гостољубиво примљено. Већ 27. фебруара, дакле сутра дан, по што је Драгаљ поседнут био, прешоше устаници у великим четама границу, те необичном смелошћу ударише на три разна места на нашу војску. Од ото доба не прође ни један дан, а да се ма на ком крају у Кривошијама не бије бој или бар не заметне чарка. Ма да су ти бојеви по себи доста незнатни, опет они посведочавају, да имамо посла са масом устаника, а не са хајдуковањем, које у свакој земљи иде испред и иза сваког устанка.“

*

Подмаршал Јовановић јавља 12. марта, како је једна побочна колона пуковника Шуленбурга ноћу од 7. на 8. о. м. спуштајући се из Селана у Жвањ, нападнута била од устаника, те том приликом изгубиза: од 3. пеш. пуковније: лако рањен разводник Јосип Росвјал; од 34. пољско-ловачког батаљуна погинуо ловац Фердинандо Карш; тешко рањен: Јован Шарф; лако рањен: Антун Рил. Исти јавља, како се око Билеће па Вардару појављују устаничке чете, које пуцају на војску.

*

У „П. Лоју“ од 15. о. м. налазимо овај распоред Аустро-угарске војске, што се налази на попришту устанка:

Војено заповедништво за Далмацију и Херцеговину: 18. пешачка дивизија у Мостару: фмл. Шауер. 1. брдска бригада у Мостару — пуковник-бригадир Хае, 3. брдска бригада у Стоцу — ђм. Рајхер, 4. брдска бригада у Невесињу — ђм. Цвејић, 5. брдска бригада у Гацком — ђм. Секулић (додељен од 44. дивизије.) 44. пешачка дивизија у Требињу: ђм. Кобер. 2 брдска бригада у Требињу — пуковник бригадир Бабић, 6. брдска бригада у Билећу — пуковник-бригадир Галгоци. 47. пешачка дивизија у Херцег-Новом: ђм. Виптерхалдер. Посадна бригада за Далмацију: у Дубровнику, Котору Сињету, Задру — пуковник-бригадир Хостинек, свака бригада броји 4—5 батаљуна и 1 брдску батерију, око 2500 момака, само посадна бригада има 11 батаљуна; свега дакле има око 45,000 војника.

*

Са попришта устанка имају даље ове ситније вести:

„Одески Весник“ има телеграм од 10. о. м. из Задра, у ком се јавља, да су устаници напали на војени транспорт код Мостара, те отели сав

ЛИСТАК.

ПРИЈАТЕЉИ ДО СМРТИ.

(Наставак.)

Видосава је девојчуљак, здрав као тресак: у лицу да пукне; ножице и руке као наливене, очи плаве а коврчава коса. Кад иде, потрчкује, а кад потрчкује, пада. Кад падне, не плаче. Амидор је ва веки уза њу као сен.

Сваког јутра, када с шетње дома дођем, па се пруђим по креветцу да се мало поодморим, провирило би кроз отшкринута врата њено, као месец кад се рађа, црвено лице са плавим очима, па би се насмејало на мене. Ја би је тада узео к себи па се сиграо с њоме све дотле, докле ми домаћица млеко не унесе, које обично с њима двома поделим: с Видом и Амидором. Та зато ми и долазе.

Домаћица као и свака податна Српкиња, даје ми свако јутро, мимо погодбе, по чашу ракије и од грожђа мацуна да се пре доручка заложим. Видећи ме бледа и снуждена, увртила је себи у главу да сам ја присболан па ко мисли: „кад му је већ суђено да умре, нек бар неумре непонуђен.“ Што јој драго!

Видосава знајући да мој мацун на столу испод иконе стоји, учкиљи очи у стакло; или ако ћу се ја о чем забунити па нећу погледати на ону страну а она ће лагано да се попне, па да забоде прст унутра.

Ево шта данас почини.

Донела жена млеко па метнувши га на сто, пожури у кујну да се погача не препече. Ја се зачитао у новине. Видосава видећи ме зачитана а не имајући на што да се попне, зачне полако да вуче столски чаршав, не би ли како привукла мацун да га дохвати.

На срећу се тргох, јер би отишао: и мацун и млеко.

— Шта то радиш? — продерем се као разљућен.

— Амидол глизе чалшав — одговори ова трепћући очима — а овамо узмиче дувару чувајући леђа.

— Бре даћу ја теби Амидора ако ли те шопнем — наставим кроз смеј, па је узмем к себи на крило.

— Зато што си лагала, бићеш кажњена да други пут истину говориш, кад што рђаво урадиш. Рекох, па јој мацуном начиним бркове и кец-браду; али крајеве од бркова узвијем тако да их језиком домашити немогаше. Кад сам је удесио, дам јој огледалце да се види како је лепа.

О није се обл. зивала, о није пружала језик да домаши бркове ал брци високи па да виш муке! Како се посадила на земљу, стане Амидор да је лиже по лицу а ова се тако намргоди и зачне да криви да у мал што се нисмо упростили од смеја и ја и газдарица.

Врућина преотела мах па морадох отворити собња врата да мало пропири хладовина. Извалivши се на креветац задам се у књиге, а домаћица кад је уредила свој посао оде у поље, поведавши собом оно двоје малене дечице, а Виду остави као и свагда са мном, јер јој од мене боље дадиље зацело неби нашла. Занет у читање, слушам где нешто непрестано ћапка час по отворени врати, час опет по прагу па се усправим да видим шта је?

Моја ти се Вида дала у посао. Замочила материну папучу у кишњицу па пере праг и врата.

— Та шта радиш, весела ти мајка! — повичем упрепашћен кад видех врата блатом умазана.

— Е пелем кошуље! — рече она безбриге па заћапка на ново. Амидор је зубма учепао остраг за кошуљу па се одупро пред њим а налегао на стражње ноге а све режи и дрмуса главом то тамо, то амо.

— Амидол маш! маш Амидол — претијаше му Вида замахнутом папучом али ипак неће да га удари.

Но ја сам се и сувише захукао милостива госпођо, па и не помишљам да већ једаред ваља да завршим своје писмо.

Опростите ми, што сам вас толиким пискарањем намучио и поздравите ми вашу милу дечицу. Јел дошао Љубомир?

Јесам с највећим поштовањем вашег мужа и ваш пријатељ

Милутин.

У Б . . . . селу 10. јуна 1878.

Многоштована госпођо!

Будите приправни да најскорије чујете тужну вест: да сам умро. Да, да без све шале! Мој Амидор већ три дана како непрестано урличе а кад год заурла, он подигне главу па у мене гледи.

Збогом свете мио и премио
Дивно ли те вишњи удесио!
Само, само да испита није —
Ех ал што ћу! кад инако није . .

Него има ту и непријатних страна у тој читавој трагикомедији: моји домаћи све нешто шапућу па узмичу испред мене као да сам прокажен. Мора да сам добро замирисао на коњиво. Што му драго! Ако мора бити — мора, па крај.

Него ипак ће добро бити да још за живота своје ствари у ред доведем. Ево ми последње воље: Поштовање остављам вама; пријатељство Љубомиру, срце псету а мацун мојој Види . .

А веровницима? Њима остављам сав иметак што би га у животу стекао. Добри људи! Они се велико интересоваху за мене. Тај интерес није био за ме мален. Бог нек им плати!

— А зар Драгињи баш ништа? — упитаће те ви. О не милостива госпођо, ја се ње и на самрти сећам и ако је она још за живота на ме заборавила. Ја Драгињи остављам најслађе успомене наше некадање љубави а најгорче — те носим собом у гроб.

Амин!

Извините госпо што збијам шалу, ал вере ми тако сам добре воље баш канда ће ми бити према глави. Да пређем на ствар.

Остависмо малу Виду како гриба праг и моја вратв. Срце моје! Кад виде да ја устадох и пођох к њој а она ушепртљи па затрепти очима; мисли: ја ћу је ваљда ударити а не зна, да би се у коштац ухватио ма с ким, само да је прстом дирне. Поневши на креветац њу и Амидора, дадем јој неке слике да се сигра с њима, па удри пери врата и чисти праг од блата да се осуши. Док изнесох папуче на сунце, док се опрах и убрисах, док урадих ово — док урадих оно — боме прође добра четвртина сахата а кад се вратим у собу а моја ти Вида загрлила псето па заспала с њим заједно. Оставим их спаваћиве те седнем пред кућу да читам докле домаћи не дођу на ручак. Ето ти и њих.

Боже мој, да праведно ли си разделио зе-

провијант и све коње. Истом листу јављају из Трста, да је тамо 7. о. м. приспело 69 рањеника из јужне Далмације. У том броју има их 15 тешко рањених.

Из Задра јављају, да су црногорске власти разоружале и интерновале устаничког вођу, Петра Милића, кад је прешао на црногорско земљиште.

У свим општинама которског округа забрањено је грађанима, да не смеју носити црногорске капе с почетни слови кнез-николиног имена.

Јављају, да су кривошијски устаници ово дана покушали код Бакоша више Морања и Љуте, да ударе на Аустро-угарску војску.

Политички преглед.

У понедељак 15. о. м. наставио је **сабор Троједне Краљевине** своје седнице, по што их у суботу због римокатол. свеца и у недељу није држао. У настављеној прорачунској расправи говорио је Црнадак од мразовићеве опозиције против прорачуна, а одсечни начеоник Живковић одговарао му. Истог дана после подне одобрен је после кратке дебате индемнитет до краја априла, па у настављеној прорачунској расправи говорио Фолнеговић против прорачуна. До подне је Давид Старчевић интерпеловао потпредседника Хрвата, је ли истина, као што се поговара, да је Кресгић положио достојанство саборског председника, на што је Хрват одговорио, да је председник сад болестан, а како оздрави, он ће заузети своје место. Антун Старчевић интерпеловао је владу због суспензије оне шесторице одветника, што су потписали проглас странке права, а Барчић због уваћања угарског стецишног поступка на Реци.

У уторак 16. о. м. изашла су и у будапештанском и у бечком службеном листу владаочева ручна писма, којима се **Аустро-угарске делегације** на 3. дан месеца априла у Беч сазивају. Као што је познато, парламентарни одбори, који се делегацијама називају, сазивају се за то, да одобре нов кредит за окупацију, односно за савлађивање устанка, што још једнако на словенском југу пламти. Колику ће сноту влада искати, то се још поуздано не јавља, али једнако се помиње свота од најмање тридесет милијуна. Из Буда-Пеште јављају, да поднесак, што ће делегацијама бити поднет, још није готов, него да заједничка влада још једнако о њему већа. Крајем ове или почетком недеље, што долази, иду у Беч угарски министар-председник и министар финансија, и онда ће се, веле, коначно не само свота одредити, него и зготовити цео поднесак.

Брат цара Александра III. и пресумптивни намесник царског достојанства за случај прерано смрти цареве, **руски велики кнез Владимир у Беч** је 15. о. м. приспео, путујући са својом болешљивом супругом, принцесом Маријом Мекленбург-шверинском, у Италију. Проведавши у Бечу два дана путници су у среду 17. о. м. наставили пут. Долазак кнеза Владимира у Беч, што је у осталом већ поодавно навештено било, отворио је широм врата сваковрсним политичким комбинацијама. Гости из Русије примљени су у Бечу истина врло љубазно, сам их је цар-краљ Фрања Јосип на железничкој станици дочекао и у царском двору угостио, али да ли је све оно истина, што се на ту прилику надовезује, то ми не можемо знати, нити се то може у овај мах поуздано казати, али дужност нам је, да региструјемо. Пре свега вели се, да је велики кнез донео **цару-краљу Фрањи Јосипу** своје ручно писмо од цара Александра. Шта у писму пише, то се да како не може поуздано рећи, али мисли се, да оно садржином одговара поздраву, којим је цар Александар пре неки дан честитао цару Виљему рођен-дан, и отпоздраву, којим се овај захвалио. У поздраву том назвао је цар Александар цара Вељема најбољим пријатељем својим. Говори се, да велики кнез Владимир има и ту задаћу, да углави рок састанку Аустро-угарског и руског владаоца. Пут би теме већ био утрвен, и то преговорима, што су их Гирс и Калноки један с другим имали, а Волкенстајн и Орлов, кога означују као будућег рускога канцелара, допунили. Састанак би био у мају, јуну. Вест о састанку истина да је већ полуслужбеним начином из Беча опровргнута, али то још не значи, да је са свим побијена, па за то је ваља регистровати.

Ко би човек све покупио, што је словеномрска штампа у последње време о **ђен. Скобељеву** написала скупио би повелику хрпу хартије, само што би ту било више главнице болесног мозга, него чистог зрна здравог разума. И још није та штампа престала о њему писати. Мора да се љуто препала од његових речи. Да би сами себе заварали, они гледе да представе свету, као да је Скобељев у Петрограду без казни зато прошао, што се правио притисак „од доле.“ Тако су измислили, те трубе, да су као више руских ђенерала, међу њима и славни Гурко, попретили, да ће иступити из војничке службе, ако Скобељев буде кажњен. То на послетку није немогуће, али и без тога познато је, колико су у Петрограду вермали и зарезивали бесомучна ишчедија бечко-пештанске и берлинске штампе. У једном бечком листу читамо, како је „панслованski одбор“ са Цетиња честитао Скобељеву. Може лако бити, да је из јуначког црногорског гњезда јунак Скобељев поздрављен, али не ни од каког „панслованског одбора,“ него од дичних цетињана, којима нико то нити може, нити сме замерити. „Н. Сл. Преса“ донела је истина тај телеграм, али због пресних прилика у којима се наш лист налази, ми га не можемо донети.

Из наставног одбора угарског сабора.

(Наставак.)

Адолф Цај изјављује да је са пажњом и великим интересовањем пратио како изваћања министрова, који је описивао Одисеју, што ју је нацрт препатио, тако и Сатмарова државоправна разлагања. Чланови одбора за цело већ начинише у себи пресуду о поднеску; с тога се говорник скоро не сме ни надати, да ће кога присвојити за свој назор; али ипак се налази побуђен, да разјасни мотиве, који га на то наведоше, да не усвоји поднесак за основ специјалне дебате. Сматрајући поднесак са гледишта наставке политике, констатује говорник, да је наш наставни систем — као што доказује судба поднеска — у прелазном стадију; то произлази такође и из изјава анкете о реалним школама, као у опће и из околности, што и сами меродавни кругови нису на чисто о питању реалних школа; министар је још непрестано неодлучан, да ли да се узме латински језик у учевни план реалних школа, или не; па и тек пре пет дана изашао је са једним новим учевним предметом: нацијоналном економијом. Куда води то? Иста така неодлучност влада и у погледу предмета за испит зрелости. У противности према Сатмару није говорник још никад чуо, да је когод са поднеском био задовољан. Било би — вели говорник — много боље, кад би влада пре свега саставила учевни план за државне школе, који би се могао одржати, па исти једну десетину година опробати и тек онда са законским нацртом на среду изићи. Сатмари је то назвао херезисом, кад когод иште автономију за конфесије; говорник је у том погледу реакцијонар, т. ј. политичар, који жели, да у части одржи задобивена права, постојеће прилике и опробане снаге; он не сматра државу као каквог молоха, који све прождерати сме; та ваља помислити на историју Угарске; шта би било од народа, кад би га победиле таке тенденције, које хоће државну превласт? Задатак је државе, да свакоме пружи средства за постигнуће својих циљи за опстанак, које он сам не може постићи и које му автономија не може ујамчити. Сатмари је говорио са неком зловољом о оним застарелим законима, на које се ослања ердељска протестантска црква; али ердељски католички статус, чији је члан и Сатмари, позива се такођер на исте законе. Говорник за тим говори о автономији ердељских конфесија; држави је задржана само suprema inspectio (врховни надзор) и постављање учевног штофа, а ердељске вероисповести су та државна права увек и респектовале, њихове школе су напредавале са духом времена. Таки мигови, који су наставним циљима оправдани, радо ће се од стране државне и у будуће примати, али ипак протестују против неоправданог умешања. Пошто овај поднесак обрће право врховног надзора у право располагања, то он не само позлеђује ердељску црквену автономију, него и свих конфесија. Пређашњи законски нацрт био је нарочито у погледу на изображење професора много мање граваминалан. Поднесак је непотпун, јер не изваћа на чисто правну природу оних школа што се издржавају из фонда за студирање и школске автономије католичке цркве. Најпосле је поднесак кадар, да у грађанима немађарске народности ту бригу пробуди, да се хоће њихова народносна равноправност да уништи. Угарски професорски испит је граваминозан за све оне, којима није угарски језик наставни. Ови посећују са изузетком једне године иноземске универзитете, као што је то дозвољено, па ипак не могу испит положити на немађарском језику. Граваминозно је даље, да наставни језик оних државних школа, које ће се подићи, може бити само угарски, што се опет противи §. 17. закона о равноправности народности. Услед свега овога држи, да је нацрт у дидактичном и државоправном одношају незгодан а нарочито под садањим околностима опасан; с тога моли, да се исти не прими за предмет специјалне дебате.

Габор Барош чита изјаву Антона Береца, који изражава своју најтоплију жељу да се што пре усвоји поднесак, те да би се опровргла тврдња, као да исти није ни један школски стручњак топло препоручио.

Јаков Мил честита министру што хоће да недостатке у настави средњих школа отклони законом, али га ипак као католика не може тај нацрт задовољити, јер не садржи у себи чисто обележење карактера оних школа, што се издржавају из фонда за студије, па ипак се повољно изразио министар ради права католичке цркве у посланичком дому. С тога моли, да се карактер ових школа већ с обзиром на очување крал. апост. врховног патронатског права јасно обележи и да се католичка вероисповест умири. То не прејудикује поступак оне комисије, која је одаслана за испитивање природе фондова и заклада, јер су они несумњиво католички фондови довољни за одржање тих школа. Он моли даље да се оснује нова studiorum commissio. Али мора и католичка вероисповест имати уплива на своје школе; што се тиче појединости, то ће се ова радо са државом сложити. У том погледу очекује он од министра изјаву, јер од тога зависи усвајање поднеска.

Габор Барош примећује, да се прва жеља говорникова односи на појединости, а друга пак спада пред посебну комисију.

Министар Трефор примећује, да му његово становиште ради фондова прописује један закључак саборски; што се тиче означења католичког карактера оних школа, то он нема ништа против тога, ако одбор донесе такав закључак.

Гвидо Бауснерн изјављује, пошто на жалост види, да министар није вољан, да усвоји оно становиште, које је он у сепаратном вотуму заузео, да он не може примити законски нацрт за основ специјалне дебате. Нацрт повређује нарочито са становишта учитељског образовања законом ујамчена права конфесија у Ердељу и народносна права Немађара. Баш та права повређује и наредба о наставном језику на новим државним школама. Циљ нацрта је насилно мађаризовање кандидата за учитељска звања; кад би та циљ била постигнута, онда би довољна била само једна кратка законска новела, па да се све школе у опће мађаризују. То је излив владајуће шовинистичне струје; а то сведочи, да још у пређашњем нацрту није било свих тих граваминозних момената. Говорник не може тај нацрт усвојити не само као немачки народњак, него и као угарски патријота, јер по његовом уверењу сваки удар на немачку културу тиче се и интереса угарске државе. Она концесија што је у модификацији учињена, да се провизорно стање од 5 на 10 година продужи, нема никакве важности. Закони, који гарантују права конфесијама и саској народности, не могу се одрицати тек онако споредно а без трајних опасности. Говорник још једном изјављује, да не може примити нацрт за основ специјалне дебате и изјављује, да неће у истој суделовати, ако би се одбор ипак упустио. Одбор ће онда закључити de nobis sine nobis (о нама, а без нас.)

Министар Трефор разлаже намере нацрта и протестује против оног изваћања, што је Бауснерн поставио за будућност; он протестује против тога, што исти вели, као да је угарска влада непријатељски наклоњена немачкој култури; упућује на своју досадању политику и на нападаје, којима је био изложен.

Гвидо Бауснерн разјашњава своје речи тиме, да није говорио о министровој тенденцији помађаривања, него о оној струји, која ту тенденцију гаји.

Павле Хофман жели да само у кратко говори о главном питању, а то је ипак скопчано са многим тешкоћама. Цај је рекао, да је тај нацрт примао сваки са антипатијом. Говорник то не би рекао. Они ударише у тужбе, који нису били задовољени, а многи ћуте од оних, који очекују бољитка од поднеска, јер не налазе ни каква узрока тужбама. У осталом жалосно је, што су потуживачи ударили у велика звона, а то прави велику пресију на одборска саветовања. То задаје говорнику велику бригу за судбу поднеска, и његова брига се још повишава ћутањем оних, који нацрт одобравају. У одбору се споменуше свакојака гледишта и интереси, али само један глас се подигао за интересе државе и културе. Да не би дакле закон под притиском те борбе за интерес место напретка значио назадак, боље да се и не оствари. Јер даде се предвидети, да ће се најразличнији интереси сусрести на пољу негације, шта више евентуално и при стварању каквог незгодног закона. Стварање закона је нужно, али се ипак боји, да питање правне сфере државне учини сад предметом дискусије. С тога нека се тај део нацрта сада не расправља. У дидактичном делу може влада и сад у своме кругу располагања много поправити; она може самостално уредити пријем у више завода, и могло би се препоручити, да ако се подизање средњешколског нивоа покаже као немогућно, да онда влада систематизира пријемне испите у вишим заводима. На основу свега реченога не усваја говорник нацрт, јер сад није време расправи истога, већ препоручује одбору, да дому у томе смислу поднесе извештај и да предложи, да министар поправи постојеће недостатке и злоупотребе у оквиру закона а путем наредаба. Ако би се ипак одбор упустио у шпецијалну дебату, то ће говорник у њој драговољно учествовати.

Сигмунд Бубић држи да је закон у погледу на културни позив угарске државе нуждан. Католици не теже за силом ни за првенством, већ ишту само оно, што се протестантима дозвољава. Тиме се надзорно право државе не дира. Хофманова примедба је пажње вредна, али он ипак прима нацрт за основу шпецијалне дебате. (Свршиће се.)

Из аустријског царевинског већа.

(Наставак.)

Посланик гроф Хохенварт (наставља). Други закон о коме ћу да говорим, то је државни основни закон о опћим правима држављана, чији § 19. (чујмо с десна) г. посл. др. Херпст, а њима и читав низ чувених правника после петнајстогодишњег студирања још никако не разуму. (Веселост с десна.) Ја мислим, да онај, који учествује као сарадник у законодавству, најпре ће се добро размислити, пре него што другима замера, да од њих начињени закони нису јасни. (Одобравање и пљескање с десна. Др. Херпст: Закон о порезу на зграде!) Прелазим преко свих сличних примедаба, који се још налазе у говору г. известиоца мањине; мислим, да је то, што сам навео, потпуно довољно, да оправда изреку, да је тај говор истекао из новембарског програма.

Обраћам се сада на предлоге мањине. Мишљасмо, да је моменат, у ком смо били принуђени, да привучемо и сиромашније класе народа за покриће државних потреба, способан, да нам управо ставља ту дужност, да овима дадемо и уплива на употребу државног блага и из тога разлога предложисмо ми са одобрењем високе владе и проширење бирачког права на све оне, који плаћају директне порезе 5 фор. годишње. Па шта ради штов. опозиција према том предлогу, који је, како ми се чини, државнички право промишљен, и који одговара давнашњој жељи становништва, а који и ако није модерно-либерален, што ја нисам у праву да пресудим (веселост с десна), а оно ипак слободоуман? Да га просто усвоји, то забрањује споменути новембарски програм; да га просто одбаци, то забрањују опет други разлози, које не треба да ближе разлажем. (Веселост с десна.) Да га отеже, и то није било могуће. Та вама је г. извештач мањине јадикујући саопштио, да свирепост већине одбора тако далеко иде, да су и на једној од 52 недеље у години држали седницу. (Веселост с десна.)

Шта дакле остаје штов. опозиције? Но, господо моја, рецепт новембарског програма, они предлози већине, који се не дају отклонити, морају се у њиховим покретајућим разлозима сумњичити . . . . (Посл. др. Херпст: Зар опет сумњичити! Мир! с десна), морају се у њиховом домашају означавати као недовољни и ако је могуће и надмашавати и те намере добише у предлозима мањине свога несретног израза, као што ћу одмах показати.

Господо моја! Ако посланик бечког Јозефштата или његов сусед овде у кући, штов. посланик петог бечког округа, кад ти људи налазе да су наши пред-

---

провијант и све коње. Истом листу јављају из Трста, да је тамо 7. о. м. приспело 69 рањеника из јужне Далмације. У том броју има их 15 тешко рањених.

Из Задра јављају, да су црногорске власти разоружале и интерновале устаничког вођу, Петра Милића, кад је прешао на црногорско земљиште.

У свим општинама которског округа забрањено је грађанима, да не смеју носити црногорске капе с почетни слови кнез-николиног имена.

Јављају, да су кривошијски устаници ово дана покушали код Бакоша више Морања и Љуте, да ударе на Аустро-угарску војску.

Политички преглед.

У понедељак 15. о. м. наставио је **сабор Троједне Краљевине** своје седнице, по што их у суботу због римокатол. свеца и у недељу није држао. У настављеној прорачунској расправи говорио је Црнадак од мразовићеве опозиције против прорачуна, а одсечни начеоник Живковић одговарао му. Истог дана после подне одобрен је после кратке дебате индемнитет до краја априла, па у настављеној прорачунској расправи говорио Фолнеговић против прорачуна. До подне је Давид Старчевић интерпеловао потпредседника Хрвата, је ли истина, као што се поговара, да је Кресгић положио достојанство саборског председника, на што је Хрват одговорио, да је председник сад болестан, а како оздрави, он ће заузети своје место. Антун Старчевић интерпеловао је владу због суспензије оне шесторице одветника, што су потписали проглас странке права, а Барчић због уваћања угарског стецишног поступка на Реци.

У уторак 16. о. м. изашла су и у будапештанском и у бечком службеном листу владаочева ручна писма, којима се **Аустро-угарске делегације** на 3. дан месеца априла у Беч сазивају. Као што је познато, парламентарни одбори, који се делегацијама називају, сазивају се за то, да одобре нов кредит за окупацију, односно за савлађивање устанка, што још једнако на словенском југу пламти. Колику ће сноту влада искати, то се још поуздано не јавља, али једнако се помиње свота од најмање тридесет милијуна. Из Буда-Пеште јављају, да поднесак, што ће делегацијама бити поднет, још није готов, него да заједничка влада још једнако о њему већа. Крајем ове или почетком недеље, што долази, иду у Беч угарски министар-председник и министар финансија, и онда ће се, веле, коначно не само свота одредити, него и зготовити цео поднесак.

Брат цара Александра III. и пресумптивни намесник царског достојанства за случај прерано смрти цареве, **руски велики кнез Владимир у Беч** је 15. о. м. приспео, путујући са својом болешљивом супругом, принцесом Маријом Мекленбург-шверинском, у Италију. Проведавши у Бечу два дана путници су у среду 17. о. м. наставили пут. Долазак кнеза Владимира у Беч, што је у осталом већ поодавно навештено било, отворио је широм врата сваковрсним политичким комбинацијама. Гости из Русије примљени су у Бечу истина врло љубазно, сам их је цар-краљ Фрања Јосип на железничкој станици дочекао и у царском двору угостио, али да ли је све оно истина, што се на ту прилику надовезује, то ми не можемо знати, нити се то може у овај мах поуздано казати, али дужност нам је, да региструјемо. Пре свега вели се, да је велики кнез донео **цару-краљу Фрањи Јосипу** своје ручно писмо од цара Александра. Шта у писму пише, то се да како не може поуздано рећи, али мисли се, да оно садржином одговара поздраву, којим је цар Александар пре неки дан честитао цару Виљему рођен-дан, и отпоздраву, којим се овај захвалио. У поздраву том назвао је цар Александар цара Вељема најбољим пријатељем својим. Говори се, да велики кнез Владимир има и ту задаћу, да углави рок састанку Аустро-угарског и руског владаоца. Пут би теме већ био утрвен, и то преговорима, што су их Гирс и Калноки један с другим имали, а Волкенстајн и Орлов, кога означују као будућег рускога канцелара, допунили. Састанак би био у мају, јуну. Вест о састанку истина да је већ полуслужбеним начином из Беча опровргнута, али то још не значи, да је са свим побијена, па за то је ваља регистровати.

Ко би човек све покупио, што је словеномрска штампа у последње време о **ђен. Скобељеву** написала скупио би повелику хрпу хартије, само што би ту било више главнице болесног мозга, него чистог зрна здравог разума. И још није та штампа престала о њему писати. Мора да се љуто препала од његових речи. Да би сами себе заварали, они гледе да представе свету, као да је Скобељев у Петрограду без казни зато прошао, што се правио притисак „од доле.“ Тако су измислили, те трубе, да су као више руских ђенерала, међу њима и славни Гурко, попретили, да ће иступити из војничке службе, ако Скобељев буде кажњен. То на послетку није немогуће, али и без тога познато је, колико су у Петрограду вермали и зарезивали бесомучна ишчедија бечко-пештанске и берлинске штампе. У једном бечком листу читамо, како је „панслованski одбор“ са Цетиња честитао Скобељеву. Може лако бити, да је из јуначког црногорског гњезда јунак Скобељев поздрављен, али не ни од каког „панслованског одбора,“ него од дичних цетињана, којима нико то нити може, нити сме замерити. „Н. Сл. Преса“ донела је истина тај телеграм, али због пресних прилика у којима се наш лист налази, ми га не можемо донети.

Из наставног одбора угарског сабора.

(Наставак.)

Адолф Цај изјављује да је са пажњом и великим интересовањем пратио како изваћања министрова, који је описивао Одисеју, што ју је нацрт препатио, тако и Сатмарова државоправна разлагања. Чланови одбора за цело већ начинише у себи пресуду о поднеску; с тога се говорник скоро не сме ни надати, да ће кога присвојити за свој назор; али ипак се налази побуђен, да разјасни мотиве, који га на то наведоше, да не усвоји поднесак за основ специјалне дебате. Сматрајући поднесак са гледишта наставке политике, констатује говорник, да је наш наставни систем — као што доказује судба поднеска — у прелазном стадију; то произлази такође и из изјава анкете о реалним школама, као у опће и из околности, што и сами меродавни кругови нису на чисто о питању реалних школа; министар је још непрестано неодлучан, да ли да се узме латински језик у учевни план реалних школа, или не; па и тек пре пет дана изашао је са једним новим учевним предметом: нацијоналном економијом. Куда води то? Иста така неодлучност влада и у погледу предмета за испит зрелости. У противности према Сатмару није говорник још никад чуо, да је когод са поднеском био задовољан. Било би — вели говорник — много боље, кад би влада пре свега саставила учевни план за државне школе, који би се могао одржати, па исти једну десетину година опробати и тек онда са законским нацртом на среду изићи. Сатмари је то назвао херезисом, кад когод иште автономију за конфесије; говорник је у том погледу реакцијонар, т. ј. политичар, који жели, да у части одржи задобивена права, постојеће прилике и опробане снаге; он не сматра државу као каквог молоха, који све прождерати сме; та ваља помислити на историју Угарске; шта би било од народа, кад би га победиле таке тенденције, које хоће државну превласт? Задатак је државе, да свакоме пружи средства за постигнуће својих циљи за опстанак, које он сам не може постићи и које му автономија не може ујамчити. Сатмари је говорио са неком зловољом о оним застарелим законима, на које се ослања ердељска протестантска црква; али ердељски католички статус, чији је члан и Сатмари, позива се такођер на исте законе. Говорник за тим говори о автономији ердељских конфесија; држави је задржана само suprema inspectio (врховни надзор) и постављање учевног штофа, а ердељске вероисповести су та државна права увек и респектовале, њихове школе су напредавале са духом времена. Таки мигови, који су наставним циљима оправдани, радо ће се од стране државне и у будуће примати, али ипак протестују против неоправданог умешања. Пошто овај поднесак обрће право врховног надзора у право располагања, то он не само позлеђује ердељску црквену автономију, него и свих конфесија. Пређашњи законски нацрт био је нарочито у погледу на изображење професора много мање граваминалан. Поднесак је непотпун, јер не изваћа на чисто правну природу оних школа што се издржавају из фонда за студирање и школске автономије католичке цркве. Најпосле је поднесак кадар, да у грађанима немађарске народности ту бригу пробуди, да се хоће њихова народносна равноправност да уништи. Угарски професорски испит је граваминозан за све оне, којима није угарски језик наставни. Ови посећују са изузетком једне године иноземске универзитете, као што је то дозвољено, па ипак не могу испит положити на немађарском језику. Граваминозно је даље, да наставни језик оних државних школа, које ће се подићи, може бити само угарски, што се опет противи §. 17. закона о равноправности народности. Услед свега овога држи, да је нацрт у дидактичном и државоправном одношају незгодан а нарочито под садањим околностима опасан; с тога моли, да се исти не прими за предмет шпецијалне дебате.

Габор Барош чита изјаву Антона Береца, који изражава своју најтоплију жељу да се што пре усвоји поднесак, те да би се опровргла тврдња, као да исти није ни један школски стручњак топло препоручио.

Јаков Мил честита министру што хоће да недостатке у настави средњих школа отклони законом, али га ипак као католика не може тај нацрт задовољити, јер не садржи у себи чисто обележење карактера оних школа, што се издржавају из фонда за студије, па ипак се повољно изразио министар ради права католичке цркве у посланичком дому. С тога моли, да се карактер ових школа већ с обзиром на очување крал. апост. врховног патронатског права јасно обележи и да се католичка вероисповест умири. То не прејудикује поступак оне комисије, која је одаслана за испитивање природе фондова и заклада, јер су они несумњиво католички фондови довољни за одржање тих школа. Он моли даље да се оснује нова studiorum commissio. Али мора и католичка вероисповест имати уплива на своје школе; што се тиче појединости, то ће се ова радо са државом сложити. У том погледу очекује он од министра изјаву, јер од тога зависи усвајање поднеска.

Габор Барош примећује, да се прва жеља говорникова односи на појединости, а друга пак спада пред посебну комисију.

Министар Трефор примећује, да му његово становиште ради фондова прописује један закључак саборски; што се тиче означења католичког карактера оних школа, то он нема ништа против тога, ако одбор донесе такав закључак.

Гвидо Бауснерн изјављује, пошто на жалост види, да министар није вољан, да усвоји оно становиште, које је он у сепаратном вотуму заузео, да он не може примити законски нацрт за основ специјалне дебате. Нацрт повређује нарочито са становишта учитељског образовања законом ујамчена права конфесија у Ердељу и народносна права Немађара. Баш та права повређује и наредба о наставном језику на новим државним школама. Циљ нацрта је насилно мађаризовање кандидата за учитељска звања; кад би та циљ била постигнута, онда би довољна била само једна кратка законска новела, па да се све школе у опће мађаризују. То је излив владајуће шовинистичне струје; а то сведочи, да још у пређашњем нацрту није било свих тих граваминозних момената. Говорник не може тај нацрт усвојити не само као немачки народњак, него и као угарски патријота, јер по његовом уверењу сваки удар на немачку културу тиче се и интереса угарске државе. Она концесија што је у модификацији учињена, да се провизорно стање од 5 на 10 година продужи, нема никакве важности. Закони, који гарантују права конфесијама и саској народности, не могу се одрицати тек онако споредно а без трајних опасности. Говорник још једном изјављује, да не може примити нацрт за основ специјалне дебате и изјављује, да неће у истој суделовати, ако би се одбор ипак упустио. Одбор ће онда закључити de nobis sine nobis (о нама, а без нас.)

Министар Трефор разлаже намере нацрта и протестује против оног изваћања, што је Бауснерн поставио за будућност; он протестује против тога, што исти вели, као да је угарска влада непријатељски наклоњена немачкој култури; упућује на своју досадању политику и на нападаје, којима је био изложен.

Гвидо Бауснерн разјашњава своје речи тиме, да није говорио о министровој тенденцији помађаривања, него о оној струји, која ту тенденцију гаји.

Павле Хофман жели да само у кратко говори о главном питању, а то је ипак скопчано са многим тешкоћама. Цај је рекао, да је тај нацрт примао сваки са антипатијом. Говорник то не би рекао. Они ударише у тужбе, који нису били задовољени, а многи ћуте од оних, који очекују бољитка од поднеска, јер не налазе ни каква узрока тужбама. У осталом жалосно је, што су потуживачи ударили у велика звона, а то прави велику пресију на одборска саветовања. То задаје говорнику велику бригу за судбу поднеска, и његова брига се још повишава ћутањем оних, који нацрт одобравају. У одбору се споменуше свакојака гледишта и интереси, али само један глас се подигао за интересе државе и културе. Да не би дакле закон под притиском те борбе за интерес место напретка значио назадак, боље да се и не оствари. Јер даде се предвидети, да ће се најразличнији интереси сусрести на пољу негације, шта више евентуално и при стварању каквог незгодног закона. Стварање закона је нужно, али се ипак боји, да питање правне сфере државне учини сад предметом дискусије. С тога нека се тај део нацрта сада не расправља. У дидактичном делу може влада и сад у своме кругу располагања много поправити; она може самостално уредити пријем у више завода, и могло би се препоручити, да ако се подизање средњешколског нивоа покаже као немогућно, да онда влада систематизира пријемне испите у вишим заводима. На основу свега реченога не усваја говорник нацрт, јер сад није време расправи истога, већ препоручује одбору, да дому у томе смислу поднесе извештај и да предложи, да министар поправи постојеће недостатке и злоупотребе у оквиру закона а путем наредаба. Ако би се ипак одбор упустио у шпецијалну дебату, то ће говорник у њој драговољно учествовати.

Сигмунд Бубић држи да је закон у погледу на културни позив угарске државе нуждан. Католици не теже за силом ни за првенством, већ ишту само оно, што се протестантима дозвољава. Тиме се надзорно право државе не дира. Хофманова примедба је пажње вредна, али он ипак прима нацрт за основу шпецијалне дебате. (Свршиће се.)

Из аустријског царевинског већа.

(Наставак.)

Посланик гроф Хохенварт (наставља). Други закон о коме ћу да говорим, то је државни основни закон о опћим правима држављана, чији § 19. (чујмо с десна) г. посл. др. Херпст, а њима и читав низ чувених правника после петнајстогодишњег студирања још никако не разуму. (Веселост с десна.) Ја мислим, да онај, који учествује као сарадник у законодавству, најпре ће се добро размислити, пре него што другима замера, да од њих начињени закони нису јасни. (Одобравање и пљескање с десна. Др. Херпст: Закон о порезу на зграде!) Прелазим преко свих сличних примедаба, који се још налазе у говору г. известиоца мањине; мислим, да је то, што сам навео, потпуно довољно, да оправда изреку, да је тај говор истекао из новембарског програма.

Обраћам се сада на предлоге мањине. Мишљасмо, да је моменат, у ком смо били принуђени, да привучемо и сиромашније класе народа за покриће државних потреба, способан, да нам управо ставља ту дужност, да овима дадемо и уплива на употребу државног блага и из тога разлога предложисмо ми са одобрењем високе владе и проширење бирачког права на све оне, који плаћају директне порезе 5 фор. годишње. Па шта ради штов. опозиција према том предлогу, који је, како ми се чини, државнички право промишљен, и који одговара давнашњој жељи становништва, а који и ако није модерно-либерален, што ја нисам у праву да пресудим (веселост с десна), а оно ипак слободоуман? Да га просто усвоји, то забрањује споменути новембарски програм; да га просто одбаци, то забрањују опет други разлози, које не треба да ближе разлажем. (Веселост с десна.) Да га отеже, и то није било могуће. Та вама је г. извештач мањине јадикујући саопштио, да свирепост већине одбора тако далеко иде, да су и на једној од 52 недеље у години држали седницу. (Веселост с десна.)

Шта дакле остаје штов. опозиције? Но, господо моја, рецепт новембарског програма, они предлози већине, који се не дају отклонити, морају се у њиховим покретајућим разлозима сумњичити . . . . (Посл. др. Херпст: Зар опет сумњичити! Мир! с десна), морају се у њиховом домашају означавати као недовољни и ако је могуће и надмашавати и те намере добише у предлозима мањине свога несретног израза, као што ћу одмах показати.

Господо моја! Ако посланик бечког Јозефштата или његов сусед овде у кући, штов. посланик петог бечког округа, кад ти људи налазе да су наши пред-

---

маљска добра на овоме свету! јер што је неправде — с људи је. Гледам само ове људе како слатко једу, а како тешко раде. Рад, глад! нерад — неглад. Тежак копа, ал из сваке јаме ниче му здравље. Копајући, клања се природи и метаниште јој, а ми? —

За ручком држи мати старијега сина у крилу па га храни а отац млађег. То му је мезимац.

Вида се посадила на земљу па сваки залогај с Амидором наједнако дели.

Гледајући ову групу кућне среће, затишта ме на срцу, јер осетих како сам тешко несретан, па одем да се тек доцне у ноћ кући вратим.

Зловољан и тужан као што сам био легнем па заспим.

Ноћ бејаше јасна као дан. На небу се месец расветлио, мислиш нестаће га; оно росно треперење удаљених звезда чини се као да су варнице што из месеца избијају.

Тишина је света и нема. Али кров ту ноћну тишину, коју једино јасни и потипарни зрикавца зрик нарушава, чују се потмули, испрекидани гласови људски као да би из какве оближње собе продирали. Ко то може да буде? Та то се моји домаћи разговарају; баш сам ја смешан.

У простој соби, у којој бела земљана пећ стоји као подигнута пирамида кућевног задовољства, седи на креветцу лепа, млада жена па држи на крилу женско дете од својих четири године. Дете подигавши своје велике плаве очи, говори нешто матери нашто се ова љупко осмејкује, па од силне милости гладн дете по глави по чијем се челу плава коса у увојке уковрчала.

Отац узео своје синове на колена па им цупка.

Све сам гледао, сви подједнако привукоше очи и срце моје на себе али Вида понајвише јер она беше најлепша од свију; јер она беше љубимче моје. Здрава, весела, брбљукала је она непрестано с матером нашто би се сви слатко насмејали а она највећма. Са Видина лица рудила је така румен да је сву собу озарила њоме. То је била румен месечином помешана.

Па како сам тако седео у сред собе њине посматрајући их задовољно, наједаред осетим неки мирис као да сумпор заудара. У запећку се нешто замагли. Подигох главу и шта упазих? Из дима извирила мртвачка глава па се злобно смеје а пружа руку да неког учепа. Дижући се полако, полако, на једаред се пружи па ухвати Виду за врат.

Не! — повичем ја скочивши с места. Свег ме хладан зној проби како сам се препао.

Протрљам очи — месечина као дан; свуд нема тишина, само што зрикавац по типару зриче. У соби нигде никог, до мене самца што сам се усправио у постељи па седим.

Дакле ово није јава? То је само сан што га тако страшно сневах? Хвала богу.

Дуго, дуго, нисам могао заспати; једва се пред саму зору смирим.

Опростите госпођо! ја како сам се захукао, са свим сметох с ума: да треба писмо које сам почео — и да довршим.

Радујући се што је Љубомир кући дошао молим вас да га поздравите; а међу тим остајем ваш поштователь

(Свршиће се.)

Милутин.

лози недовољни, те стављају предлоге од даљег замашаја, то онда морам сматрати као израз уверења (порицање с лева. Посл. др. Херпст: ах! та ту престаје све!) које су они овде у овој кући против сваког изразили. (Тако је! с десна.) Али кад то исто покушавају таки људи, који су све неправде и апсурдности, о којима извештач мањине говори, год. 1867 створили, и год. 1873 опет поновили (чујмо! с десна) који су против свих поднашаних тужба за цело време били глуви, као то што покушавају људи, што су тек прошле јесени изјавили својим бирачима, да се не може ни мислити на промену изборног реда, јер странка неће сама себе да убије (чујмо, чујмо! с десна) онда таки покушај мора створити са свим други осећај, за који не постоји никакав парламентаран израз. (Тако је! с десна.)

Али, господо моја, штована опозиција није била испуњена тим осећајем, она је оштро спешила на дело. И ја морам признати, то је било мајсторско дело, што је управо изабрала варош Беч за предмет своје милости. Али кад се о томе ради, да се заглади каква неправда, што је нанесена вароши Бечу, тој вароши, која имаде толико много чланова у овој кући, па и ја сам сматрам је као своје мило рођено место, и коју сви чланови свог дома сматрају као лепу главну варош наше велике царевине, као резиденцију нашег монарха (одобравање на десници), онда ту не треба никаквих загонарача у кући (право! с десна) ту не треба лепих тирада леополдштатског посланика, а најмање пак подсмешљивих примедаба извештача мањине. (Одобравање и плескање на десници.) При свем морам предлоге мањине за несретне сматрати, јер немају начела за основу и место да погрешке и недостатке нашег изборног реда поправљају, они их још поштравају. Кад се, као мањина, држе тог назора, да наш изборни ред погледом на поделу посланика у појединим земљама и на поједине групе у тим земљама има неправичности и апсурдности, онда се цела та подела мора ревизији подврћи. Јер само у једној земљи учињена повластица доводи до неправичности наспрам свих осталих земаља. (Тако је! с десна.) Али таком начелном обделавању предмета је штована опозиција сишла с пута (чујмо! с десна), јер је сигурно предвидела, да би то довело до других резултата, него до оних, који би њојзи били угодни. (Врло добро! с десна.) Ако се дакле штов. опозиција окане свог новембарског програма, те се подухватимо да заједнички ревидирамо мајски закон, и ако се зајиста пронађе, да је вароши Бечу до сад учињена неправда, онда ћемо ми за цело бити први, који ће ту неправду хтети отклонити, а то вам у толико више можете веровати, што смо већ томе доказа дали, да ми са таким ремедијама не чекамо, док нас најпре противничка већина на то примора (Одобравање с десна).

(Наставиће се.)

ДОПИСИ.

—м— **Загреб.** Ово дана имађасмо дичне госте, а то беху гг. Милош Цветић и Јеврем Божовић, глумци из Београда, који беху као изасланици српског народног позоришта из Београда послати да честитају српско-хрватском уметнику Адаму Мандровићу на дично доживелој 25 годишњици његова рада на пољу драматичке уметности и да увеличају свечаност, предав му спомен-дарак од управе и чланова срп. позоришта.

Мили гост, наш вредни српски уметник г. Милош Цветић, пружио нам је прилике, да учимо познавати Србе уметнике са српског народног позоришта из Београда, те да му се гледајућ дивимо и наслађујемо.

Није ми намера, да критикујем његово приказивање, довољно је, кад изнесем српској читалачкој публици критику хрватског листа, који није Србима баш склон. „Народне Новине“ бр. 66. веле: „Г. Милош Цветић, наш биоградски гост, приказао нам је К. Хлестакова у најбољем, најпоетичнијем тренутку његова живота, у тренутку некакова надахнућа, — и зато му је пошло за руком, што је најтеже: варалицу, који нити се каје, нити буде кажњен, учинити симпатичним и врло радо гледаним човеком. И иначе су у игри г. Цветића сва добра својства тога изврснога глумца изилазила на површину; он је остао веран, местимице и преверан својој бонвиванској методи. Обћинство одвивало му се живахно и често, што ка и да обистињује Гогољево пророчанство, и т. д.“

И онде Срби осветлаше обрав сјајно.

Наручисмо тробојницу српску телеграфским путем из Беча — јер такови се ствари у Загребу неможе добити ни за који новац — те приликом задњег му гостовања у „Црном Доктору“ 10. марта 1882. где је у задњем чину надкрилио сама себе — окруни га лепа госпођица још краснијим лавор-венцем и тробојницом српском са златним тракама и златним надписом: „Срби у Загребу српском уметнику Милошу Цветићу“! и што се до данас не догоди, то свестни Срби данас учинише. Било је и мале протудемонштрације, али је Срби и љубитељи уметности плескањем угушише!

У славу дичног нам госта уметника, штампала се истог дана и песма, која је раздавана обћинству и коју је спевао брат Душан Рогић. Иста гласи:

Где ти играш, тамо слава ниче,
Твоја слава, дични уметниче,
Кићени се тамо плету венци,
Ко пред олтар кад иду младенци.
Срца с' мире и запламти лице,
Склапају се руке тапшалице,
Те се тапше — руке израз дају
Чилог срца нежном осећају,
Што га твоје уметништво буди
Чудном снагом у грудима људи.
Уметница дивна бела вила
Роду те је српском поклонила,
У жалосном и веселом чину
Да представљам духа величину,
Да се види, да је снага тамо,
Где је узор, где је правда само,
Те да рода крепиш наду тиме,
Да друкчије не ће бит' ни с њиме,
Да се оном венац славе плете
Кога воде узор-жеље свете.

Е па на том нека ти је хвала,
Ево за то ова песма мала
Твојој слави и спомену твоме,
А са жељом, што се дружи с њом,
Да нам јоште много сјајних лета
На позорни уметничког света,
Представљајућ узорите слике,
Гласовите береш лаворике,
А на дику својега народа,
Дични сине српског рода!

После представе дочекаше га Срби са „живио Цветић“ пред позориштем, те узев га у своју средину, одосмо у приређену већ за нас у дворани код „Липе“ часну трпезу, при којој уз песму и наздравице дочекасмо рујну вору у руци са чашом рујна сремска (српска) вина.

Ето тако Срби славе своје уметнике!

НОВИЈЕ.

— Један од првака крајње левице на уг. земаљском сабору, Ернест Шимоњи, који је од дуже времена на Реци боловао, умро је 16. о. м.

— Како „Уг. Пошта“ јавља, владински кругови мисле, да ће Аустро-угарске делегације трајати 10—11 дана.

— Како „Пол.“ јављају, словеначки заступници у бечком рајхсрату израдили су законски предлог о равноправности народности у Крањској, Штирској, Корушкој, Горици, Истрији и Трсту и 11. о. м. предали га председнику парламентарне комисије.

— Обранбени закон за Босну изменут је у једној тачци. Мухамедовци, који су се 1862. год. из Србије у Босну иселили, ослобођени су у смислу тада добивених повластица до 1887. год. од војачине.

— Конференција у четворо претресла је 15. о. м. до краја нацрт железничког уговора, што ће га дотичне четир државе подвезати, и једногласно та усвојила. Остаће још само нека питања, која се тичу споразума са прометним друштвом источних железница и свезе од Јамбола са рушчучко-варнанском железницом, која постоји. Ту свезу Порта жели. Те се тачке морају ван конференције решити, а по том ће се уговор потписати. Дотле ће бити прекинуте седнице четворне конференције.

— У Букурешту говоре, да ће за Аустро-угарског посланика бити онде наименован кнез Вреде, који је двојну монархију некад у Београду заступао.

— Из Београда јављају: Маринковић, посланик у Паризу, иде у Мадрид, потпуковник Протић и Симоновић иду мањим немачким дворовима, а професор Кујунџић у Атину и на Цетиње, да пријаве, да се Србија краљевином проглашила.

— „Пол. Кор.“ јављају из Београда, да су преговори српске владе с повереницима париског есконтног контоара и лендербанке ради грађења српских железница толико напредовали, да ће дотични уговор јамачно сутра, прексутра бити потписан од подузимачких пуномоћника и министара Мијатовића и Гарашанина. Овај последњи привремено управља министарством комуникација.

— Прашки „Народ. Листи“ дознају са Цетиња, како је кнез Никола замолио конгреске силе, нека га ослободе из садашњег несносног стања, па Аустро-угарску приволе, да помилује устанике, који су на црногорско земљиште прешли. Црна Гора не може их дуже издржавати, а ако садашње стање и даље устраје, оно ће у Црној Гори изазвати проливање крви. „Политика“ и „Праш. Абдблт“ поричу ту вест.

— „Н. Сл. Преси“ јављају из Арбаније, да је арбанашки поглавица, кнез Пренк Биб Дода, који је подавно затворен, по налогу турске владе пуштен на слободу.

— По берлинској „Пошта“ опажа се дуж руске границе кретање војске. Прајски земљепоседници причају, да Русија многу коњицу на границу баца.

— Из Царвграда јављају 14. марта, да је бивши турски велики везир, Мехмед Ружди паша, на Смирни умрьо.

— Из Берлина јављају, да преговори с папом не могу да успеју и да се може сматрати, да је шлецерова мисија пропала.

Ивашле су и уредништву су достављене ове књиге:

— **Приповетке мојој кћери.** Од Ј. Н. Буља. Превод с француског. Свеска I. У Новоме Саду, издање штампарије А. Пајевића 1882. Стр. 201 на 8-ини.

— Weckstimmen für das katholische Volk. 1882. XIII. Jahrgang. 1. Heft. **Die Wiedereinigung mit der morgenländischen Kirche.** Wien, 1882. Administration der „Weckstimmen für das katholische Volk“. Wien, I., Kohlmessergasse 3. 8-о 29 S.

Курс бечке берзе 18. (30.) марта

Лондон	120.20
Сребро	—.—
Ц. кр. дукати	5.62
Наполеондори	9.52
Немачке марке	58.65

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

Леп ускршњи дарак доброј деци.

Сад је баш ивашла из штампе нова књига:

ПРИПОВЕТКЕ МОЈОЈ КЋЕРИ

од

Ј. Н. БУЉА.

Превод с француског.

Свеска I.

на 8-ни 201 страна, цена само 60 новч.

У тој су књиви лепша од лепше ове приповетке: Предговор преводиоца. 1. Чворак. 2. Котарица јагода. 3. Црно псетанце. 4. Два бокора руже. 5. Осујећени бал. 6. Сламни шешир. 7. Преваљене двоколице. 8. Мали Савојац. 9. Кврче. 10. Опасно је прислушкивати на врати. 11. Дедина наслоњача. 12. Два сата. 13. Ковице (богиње.) 14. Вевена хаљина. 15. Тестаменат. 16. Два кавеза. 17. Пањ. 18. Зелене ципеле. 19. Кашмиршал (струка). 20. Кита трешања. 21. Малесхербове руже.

Ко жели за поклоне или за распродају да поручи више ових књига, нека се обрати подписатој накладној штампарији, која ће према већој наручбини и рабате веће давати.

Штампарија А. Пајевића у Н. Саду.

Јаван рачун.

На покривање крова цркве Ђурђевачке приложише: Пера Натошевић 5 фор. Ђ. М. Поповић 1 фор. Н. Н. 1 фор. Милош Јефремовић 1 фор. Ђорђе М. Недељковић 1 фор. Г. Георгијевић 1 фор. Јован Чавић 2 фор. Доброслав Миљковић 1 фор. Сима Лукачек 1 фор. Мита Кода 1 фор. Стеван Чурчић 1 фор. Гавра Ј. Полит 1 фор. Никола Димовић 18 фор. Љубица Димовић 18 фор. Ћира М. Поповић 50 нов Љуба Стефановић 50 нов. Ђ. Стаић 1 фор. Петар Матић 5 фор. Радован Вешић 1 фор. Сава Стојковић 1 фор. Јован С. Дера 1 фор. Душан Јовановић 1 фор. Арсеније Миленковић 1 фор. Младен Максимовић 1 фор. Ђ. К. Јовановић 50 нов. Лаза Вуков 1 фор, Јоцић и друг 1 фор. Јован Деметровић 50 новч. Паја Миросављевић 50 нов.

Подписана црквена општина, изјављује горње именованим п. н. дародавцима као и скупљачу гд. Петру Матићу трговцу и грађанину новосадском, на том лепом дару своју благодарност.

Из седнице црквено-одборске држане у Ђурђеву 7. марта

ЦРКВЕНИ ОДБОР.

Изјава.

Господ. Велимиру Валожићу у Београд.

Погрешком нашег коректора г. Дамјана Шашића — увукла се погрешка на корицама романа „Кобна Заклетва“ — код огласа наших дела — Реч наша издања — а треба да гласи: Препоручујемо ова нова и најновија издања.

Реда ради ово до знања стављамо.

У Новом Саду, 16. (28.) марта 1882.

Браћа М. Поповић.

✝

У суботу 20. марта о. г. у 11 сах. пре подне држаће се у овдашњој саборној цркви

шестопедељни парастос

ЂУКИ СЛАВНИЋУ

на који се овим сви сродници, пријатељи и познаници учтиво позивају.

У Новом Саду 16. (28.) марта 1882.

Софија уд. **Славнић** рођ. **Грчки** мати.

Олга уд. **Славнић** рођ. **Еремић** супруга.

Ред пловидбе

поштанских пароброда, од 3. (15.) марта 1882. до даље наредбе.

У ЗЕМУН, ОРШОВУ и ГАЛАЦ: недељом, средом и петком после 5 часова по подне.

У ТИТЕЛ: недељом после 5 часова по подне.

У БУДИМ-ПЕШТУ: понедеоником, средом и суботом у 11 часова пре подне.

У Новом Саду, 3. (15.) марта 1882.

АГЕНЦИЈА

првог ц. кр. прив. дунавског паробродског друштва.

ОГЛАСИ.

Чоје, платна и помодног еспапа трговина

СВЕТОЗАРА ЈАГЕРОВИЋА

у Сомбору

треба одма старијег и једног млађег солидног спомоћника који српски, немачки и мађарски говоре. 1—3

НАЈБОЉИ, ЧИСТ И НАЈФИНИЈИ ЗЕЛТИН

који нема ни **куса** ни **мириса** продаје

Д. КОДА

У СВОЈОЈ ТРГОВИНИ СПЕЦЕРАЈА и ДЕЛИКАТЕСА

У НОВОМ САДУ. 15—100

Стечај.

Ради попуњења упражњене парохије у Модошу, расписује се овим стечај.

Надтицатељи имају своје уредно инструјисане и с биљегом од 50 н. снабдевене молбенице у року од шест недеља, од дана првог уврштења стечаја овог, потписаној конзисторији поднети.

Из конз. седнице у Темишвару 4. марта 1882.

1—3 **Епархијска конзисторија.**

Стечај.

Ради попуњења упражњене парохије у Н. Ст. Ивану, расписује се овим стечај.

Надтицатељи имају своје уредно инструјисане и с биљегом од 50 н. снабдевене молбенице у року од четир недеље од дана првог уврштења стечаја овог потписаној конзисторији поднети.

Из конз. седнице у Темишвару 4. марта 1882.

1—3 **Епархијска конзисторија.**

ПРАКТИКАНТ И ШЕГРТ

тражи се за помодну и мануфактурну радњу

ВАСЕ Ј. МАКСИМОВИЋА

у Руми. 1—3

МЕШОВИТА ТРГОВИНА

Павла Јанковића,

У СТАРОЈ ПАЗОВИ

потребује једног од млађих спомоћника, који може одма ступити. 1—3

Моју шпецерајску и материјалну трговину

у Новом Саду, у ћурчинској улици код „Сремца“ (на ћошку са два сокака улазом, излогом и лепим локалом) продајем из слободне руке.

Купци нека се изволе са условима упитати код власника

2—3 **М. Станковића.**

ЈЕЛЕНА КОЛМАЈЕР

МОДИСТКИЊА У НОВОМ САДУ

у главној улици, преко пута од „златног лафа“

препоручује за сваку сезону у најбогатијем избору **елегантних шешира** по најновијој париској моди, од најјефтиније до најфиније каквоће, како за госпође и госпођице, тако и за децу. 2—6

Позив

на поштоване местне општине, пречастно свештенство и преподобне манастирске предстојнике.

Од године 1860-те у овдашњем месту постојећа мануфактурна и помодног еспапа трговина КАРЛА КРОНА у Новом Саду на главној пијаци

код „златног јелена“,

препоручује своје богато стоваришће са златом и сребром израђених одежда, како у материји, тако и готово израђене, сваку врсту лаких и тежих дамаста за „барјаке и литије“. Штофове за покривала на олтарима, као за „неба“, „налоње“, „стихире“, „петрахиље“ и „частну трапезу“, златне и сребрне „бортне“, везива, слике и све остало што истој потреби принадлежи.

Као и за пречастно свештенство материју за хаљине, „Црног и плавог Дупла“, „Чоје“ и „Первијена“ сваке „потребне боје појасева“ „Шешира“ и „ћелепуша“ и т. д. као и све у ову струку припадајуће предмете.

Наручбеници биће изненађени не само добротом и красотом робе, него и јефтином ценом.

За све ово стоје сваком на угледу сведочбе од првих српских црквених општина.

Писмене поручбине не одложно одправљају се тачно.

Моли доброхотне наредбе и наручбине с особитим велепоштовањем најпонизнији

за горњу трговину:

Лука К. Алексијевић,

горњих ствари деловођа на главној пијаци код „златног јелена“ у Новом Саду.

3—3

Стовариште конфекције за госпође

ОД

Х. ЛАЈТНЕРА ИЗ БЕЧА

приспело је овамо у гостиону **Schneider** са најновијим предметима за пролетњу и летњу сезону. Бавиће се само до 12. априла. 3—

Одговорни уредник др. Светозар Милетић.

Српска штампарија дра Светозара Милетића.